

EESTI PÄEVALEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Kolmapäeval, 28. märtsil 1973
Nr. 24 (3812) 15. aastakäik

A. Küng raadio-OBS-is: Valitsusvõimu sõnad ja teod ERINEVAD

Kas Rootsis kasutatakse vähemuste- ja siserändajatesöbralikku keelt, kuid samal ajal lähevad teod sootuks ebasöbralikumad rada? See küsimus oli üleval 21 märtsi raadiosaates OBS-i, kus tsiteeriti Bo Lagereranti celnenud sõnavõttu, milles ilusasti räägiti uute gruppide aitamiseks kohanemisel ning kaasatud omakultuuri säilitamiseks. Andres Küng, olles kuulnud seda, vahtes omakorda lähe malt tõelisust ilusate sõnade taga ja meenutas mustlaskirjanikku Katarina Taikonit, kes ajakirjas "Zigenaren" just profeteeris selle vastu, et räägitakse üht ja tehakse teist Rootsi vähemuspoliitikas. Küng tõi esile eestlaste kogemused eriti "Eesti Päevalehe" pressitoetuse osas.

— Hakkan muutuma sama pessimistlikuks kui Katarina Taikon oma eestipoolsete kogemustega, ütles Andres Küng. Rootsi ametisikud on tööpoolest ära õppinud uue siserändajatesöbraliku zhargooni ja mitmed neist on kahtlemata ausad inimesed

ja isegi usuvad sellesse ametlikku sõnakuulust. Kuid laske mind anda ühe näite tegelikkusest:
Samal päeval, kui Invandrarverketi sheff Kjell Öberg oma avaldused tegi TV-s ja püev enne seda kui Bo Lagereranti intervjueriti OBS-is, arutas rootsi riigipäev presstitoetust m. h. Eesti Päevalehele.

mille ma kirjutasin, kui kuulsin möödunud aastal Presstidsnämndeni tagasilükkavast otsusest: "Sisserändajate ja vähemuste solidaarsuseelduseks rootsi ühiskonnale on üheõigus seaduse ees. Miks peaks meil muidu olema mingit moraalset kohustust astutada rootsi demokraatia mängureegleid, kui need kasutatakse võltsmänguks meie vastu?"

Presstidsnämnden otsustas mulle koelduda toetusest Eesti Päevalehele kuigi ajaleht ilmselt vastab kõikidele nõuetele selle saamiseks. Ajaleht ei ilmu aga rootsi keeles. Presstidsnämndeni otsus tekitas imetust ja äratas kibedust vähemuste kui ka valgestatud rootslaste ringkondades. Oigluhe nimel tuleb ütelda, et folkpartiet ja moderata samlingspartiet ei sindajad Presstidsnämndis protesteerisid enamuse otsuse vastu. Ja Invandrarutredningeni peasekretär Jonas Widgren nimelasa seda "tähelepanuüritavaks ja rahutuikstegevaks kultuurse diskrimineerimise juhaks".

Riigipäeva vaidlused kolmapäeval olid hädavajalikuks meenuutuseks nendele, keda võibolla on petetud uskuma neid eksiteele viivaid fraase, mida esitavad ikka ja jälle ametliku Rootsi esindajad sotsiaaldemokraatliku valitusserakonnaga eesotsas. Aga Rootsi on ikka veel maa ainult rootslastele ...

Sisserändajate ajakiri "Värt Nya Land" küsis rahutuik, kas Eesti Päevalehe taotluse tagailukkamine sisaldab ka seda, et ükski vähemus ei saa pressitoetust oma emakeelsele ajakirjandusele. Küsimus ei puuduta ja ainult eestlast, vaid ka soomlast, kel on samataoline ajaleht ja ka kõiki teisi sisserännu- ja vähemusgruppe, kes võibolla sooviksid käiku panna oma ajalehe Eesti Päevalehe tüübist.

EESTI KOOL PARIM

Stockholmi Kontserthoone jagas Stockholm lantshövding Hjalmar Mehr piduliku tunnusdiplomeid nendele koolidele, kes aasta jooksul osutudis parimaiks kooli liikuspoliitise tegevuses.

13 parima kooli hulgas oli ka Stockholm Eesti Algkool, esindatud Kontserthoone poodiumil 6 kl. õpilaste Linda Marendi ja Gunnar Andersoni kaudu, kellele klass tänavu täitis liiklusvalve ülesandeid kooli lähestel ülekäigu kohtadel. Eesti koolil ei olud ühtki miinuspunkti üldisa hinnangus. Koolipoliitiseinke "ülemaaks" oli õpetaja Henno Kirikmäe, kes oli koos õpilastega diplomi vastu võtnas, mis nüüd on aukohal 6. klas- sis.

— Ma ei kasuta tavaliselt suuri ja teravaid sõnu, jätkas Andres Küng. Kuid paraku pean ma motiveerituks korrata lõpuridasid ühest artiklist,

Viimaste teadetele on kogu Dalsjöforsi kooli klass, kuhu kuulub Inga Anderson, pöördunud kirjaga peaminister Olof Palme poole otse, paludes tema ebi, et eesti tütarlapsed saaks jääda Rootsi. Lapsed leiavad, et ei ole inimlik ingat ja tema enasaatua maale, mis neile on täiesti võõrad.

Ajaleht Expressen on kahel korral pikalt kirjutanud Aino Andersonist ja tema tütrast, rõhutades, et tal ei ole midagi ühist Prantsusmaaga ja et tal on Rootsis rohkeid sugulasi — täidi, onud ja nõbud.

Reeglite järele tuleb mõlemad tagasi saata sinna, kust nad tulid, s. o. Belgiasse, või Prantsusmaale.

Väljasaatmine ohustab eesti ema ja tütar

BORAS (EPL/E) — Sisserännuamet, Statens Invandrarverk on teinud otsuse, et eestlanna Aino Anderson ja tema 12-aastane tütar Inga peavad Rootsis lahkuma, kuna ta on Rootsi tulnud Belgias külastusviisiga ega oma tööloa, mis ei vasta sisserännu määrustele. Aino Anderson pääses koos mehega a. 1971 Prantsusmaale, kuna ta mets oli sündinud eesti vähematest Prantsusmaal ja loeti seega Prantsusmaa kodanikuks selle maa seaduste järele. Kuna mehe vanemad aga enne sõda pöördusid tagasi Eestisse, jäi perekond raudeeride ta- ha. Pärast välja pääsemist asuti elama Brüsselisse Belgias, kus aga abielu läks varsti lõhki ja Aino Anderson soitis koos tütreaga Rootsi Dalsjöforsi asuavate sugulaste juurde.

Viimaste arvates pidi 36-aastusel Aino Andersonil kerge olema töö saada Borasis Algotsi tekstiitohases. Ka Rootsi saatkonnas Brüsselis arvati, et asi korraldub kohapeal. See aga ei pidanud paika, sest vahepealsed korraldused nõuavad, et sisserändajad peavad oma tööload ja sisserännu- asjad välismaalt korda seadma.

Rootsi saab küll turistina sõita, aga mitte alaliseks elama jääda. Sellest printsipiibist ei taha Invandrarverket erandide teha.

Vahepeal on aga 12-aastane Inga hakanud koolis käima Dalsjöforsi. Ta on käinud varem neli aastat koolis Eestis, kaks aastat Belgia prantsuskeelse koolis ja nüüd ohustab uus koolivahetus juhul, kui Invandrarverket otsus ema ja tütre väljasaatmiseks teostatakse. Kohaliku kooliõpetajaid palusid Invandrarverketilt luba, et tütarlaps võiks koolis edasi käia ja jääda sugulaste juurde, kui ema maalt peab lahkuma. Kuid ka siin on Invandrarverket eitaval vastanud.

Reeglite järele tuleb mõlemad tagasi saata sinna, kust nad tulid, s. o. Belgiasse, või Prantsusmaale.

Aaviku matus 7. apr.

Keelmehe Johannes Aaviku matustalitlus toimub Stockholm Meesakalmistul laupäeval, 7. aprillil kell 13 Üppständelse kapelletis. Peepiskopi äraolekul matub suurmehe üenäoliselt õp. Karl Kool, kes läidab Stockholm õpetaja kohuseid.

N. Vene taktika Vähem pinevust, rohkem öönestust

LONDON — Londonis tegutsev Konfliktide Uurimise Instituut määrib lisja avaldatud raportis, et 72 protsenti N. Liidu saatkondade diplomaatidest ja ametuikest Lääne Euroopa riikides on spioonid. Samal ajal juhatakse tähelepanu asjaolule, et vaatamata näilisele ida ja lääne vahelisele pinevuse vähenemisele laiendavad kommunistid pidevalt oma salaluure operatsioone Lääne-Euroopas.

Rapordi koostamisest võtsid osa terve rida poliitilisi vaatlejaid ja eksperte, kes tunnevad põhjalikult Venemaad ja kommunistlikku süsteemi. Ekspertid jõuavad ühisele otsusele, et N. Liidus mõeldakse pinevuse vähendamise ja koostöö all pingutus- te suurendamist kapitalistliku korra õõnestamiseks, kusjuures avalik sõda asendatakse pörandaaluse tegevusega ja spionaažiga.

Eesti kooli abistamas

Loterii ja emelaua korraldajaid Stockholm Eesti algkooli peol. Nüüd on korä noorte lapsevanemate käes ... (EPL-foto TIPPO).

Kas saadate oma lapse eesti suvikodusse?

Kohalik elu

ESKILSTUNA

Juhanson "seikleb"

Stockholmi Eesti Teater külastab Eskilstunat Ilmar Talve soome järel-sõja-ainelise näidendiga "Juhanson reisid Soomes" pühapäeval, 8. aprillil, andes etenduse Ärby kooli aulal kl. 14. Lavastus Lensi Römmer, dekoratsioonid Ao Vaks. Kaastegevad kõik teatri meesnäitlejad. Kaasmaalaste rohke osavõtt etendusest olgu julgustavaks tasuks teatrile.

BORÅS

Teatrietendus

Stockholmi Eesti Teatri külastetud Ilmar Talve näidendiga "Juhanson reisid Soomes" toimub pühapäeval, 1. aprillil kl. 15 Engelbrektskolas. Lavastus Lensi Römmer, dekoratsioonid Ao Vaks. Kaastegevad kõik teatri meesnäitlejad. Teater loodab "soomepõlde" etendusele rohket kaasmaalaste osavõttu.

GÖTEBORG

Juhanson seiklemas

Stockholmi Eesti Teatri esietendus Ilmar Talve näidendiga "Juhanson reisid Soomes" toimub Munkébäckis koolis laupäeval, 31. märtsil kl. 19. Lavastus Lensi Römmer, dekoratsioonid Ao Vaks. Kaastegevad kõik teatri meesnäitlejad. Ainulaadne võimalus kõigile kaasmaalaste huvitava ja kaasakiskuva soome järel-sõja-ainelise etenduse vaatamiseks.

NORRKÖPING

"Juhanson reisid"

Norrköpingi ja selle ümbruskonna eestlastele avaneb võimalus näha ja kuulda Ilmar Talve näidendi "Juhanson reisid Soomes" Stockholmi Eesti Teatri lavastusel laupäeval, 7. aprillil kl. 19. Flocksola aulal Repslagaregatanil, Lavastus Lensi Römmer, dekoratsioonid Ao Vaks. Kaastegevad kõik teatri meesnäitlejad. Kaasmaalased, ärge jätke võimalust kasutada selle huvitava ja ainulaadse näidendi vaatamiseks.

STOCKHOLM

Teatrietendus

Stockholmi Eesti Teater teatab, et Ilmar Talve näidendi "Juhanson reisid Soomes" etendus Stockholmis toimuvad ABF teatrisaalis, Sveavägen 41 laupäeval, 14. aprillil kl. 19. Lavastus Lensi Römmer, dekoratsioonid Ao Vaks. Kaastegev kogu teatri meespere. Pääsmed eelmüügil Eesti Kultuuri Koonduises Eesti Majas alates esmaspäevast, 19. märtsist. Pensionäride hinnaloodus teisele etendusele. Varuge pääsmed võimalikult varakult!

• Torontos tähistas 50-aastast sünnipäeva Helmut Miins, kes Hiiumaalt põgenes Rootsi ja sõitis hiljem edasi Kanadasse, kus ta peab värvimise ja ehitustettyöt.

Diefenbaker kritiseeris N. Liitu ja ka Kanadat

WINNIPEG — Kanada endine peaminister John Diefenbaker atakeeris ägedalt Winnipegis peetud kõnes N. Liitu, kes ei rakenda ja kiritse pühilisi inimõigusi ja samuti Liitunud Rahvaste Organisatsiooni, kes ei võta tarvilikku vajalikke vahendeid N. Liidude surve avaldamiseks. John Diefenbaker esines oma sonavotuga Manitoba Law School Foundation'i kokkutulekul, kus ta kinnitas 300 pealise kuulajaskonnale, et Liitunud Rahvaste Organisatsioon on teinud vähe või mitte midagi poliitiliste inimõiguste kaitseks.

Kõneleja nentis, et kui Liitunud Rahvaste Organisatsiooni põhikiri 1945. aastal San Franciscos kinnitati, siis oli kuulda tugevalt häält, mis nõudis poliitiliste inimõiguste garanteerimist.

Vaatamata sellele ei ole N. Liit neid põhimõtteid austanud.

N. Liit on häbematu keeldunud oma elanikkonnale poliitiliste õiguste garanteerimisest ning ei ole andnud enesemääramise õigust ukrainla ja balti rahvastele, kuigi enesemääramise õiguse garanteerimine on üks Liitunud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja põhiülesandeid. Kristian ja juute liisutatakse N. Liidus pidevalt taga, kuid Liitunud Rahvaste Organisatsioon ei tee midagi selle takistamiseks," märkis endine peaminister.

John Diefenbaker võitis oma kriitika luubi alla ka kanadalased ning heitis Kanada võimudele ette, et nad ei ole teinud Liitunud Rahvaste Organisatsiooni midagi N. Liidus aset leiduva tagakiusamise hukkamõistmiseks.

1960. aasta septembrist saadik ei ole ükski Kanada esindaja ega rahvajuhli tõstnud oma häält N. Liidus toimuvate väärnähete vastu ning inimõiguste rikkumised on muutunud seal epideemiaks, kinnitas kõneleja.

Kõne lõpul konsentreeris John Diefenbaker oma tähelepanu inimõiguste seaduse rakendamisele Kanadas ja leidis, et sellele seadusele ei pühendata küllaldaselt tähelepanu prominentsete õigusteadiaste hulgas.

Washingtoni mõisat ei saa venelased

WASHINGTON — USA esimese presidendi George Washingtoni maamõis Potomac jõe ääres pealinnast veidi lõunas päästeti N. Vene diplomaatide puurkoduks saamiseks, kui 25 akri suurune maa-ala müüdi miljon dollari eest Ameerika Alandusühingule. N. Vene saatkond tahtis maakohta osta, kuid välisministrierium astus vahele, et ajalooline koht ei läheks võõraste kätte.

• Kanada Kunstnikeklubi Cosmopolitan Club Artist hõlmab 4 õhigat mitmetest rahvustest. Eestlastest on vastu võetud Joann Saarniit ja Osvald Timmas.

Diefenbaker

10 suurimat rahvaarvult

NEW YORK (EPL) — UNO statistika järele on maailma 220 riigi seas rahvaarvult suurimad järgmised 10:

- 1) Pekingi-Hiina — 787.176.000, 2) India — 550.374.000, 3) N. Liit — 245.066.000, 4) Ameerika Ühendriigid — 207.006.000, Brasiilia — 95.408.000, 7) Bangladesh — 75.000.000, 9) Lääne-Saksamaa — 59.175.000, 10) Nigeeria — 56.510.000.

Lisada võib, et Rootsi on 39-dal kohal oma rahvaarvult.

Mis puutub maailmajagudusse, siis on Aasias 2104 miljonit, Euroopas 466 miljonit, Aafrikas 354 miljonit, Ladinna-Ameerikas 291 miljonit. Põhja-Ameerikas 230 miljonit ja Okeaanias 20 miljonit inimest. Rahvaarvu juurdekas on intensiivsem Ladinna-Ameerikas 2,9 protsendiga, järgnevad Aafrika 2,6, Aasia 2,3 ja Okeania 2,1 protsendiga. Alles siis tuleb Põhja-Ameerika 1,3 ja Euroopa 0,8 protsendiga. Võrdluseks N. Liit, kus liive on 1,1 protsenti.

Leinateateid

Keilas Eestis, on 22. detsembril mõõdunud aastal surnud Kata Tähe, n-na Tamberk, sünd. 7. oktoobril 1873 Läänemaal Lähtrus. Ta sai 99 aastat vanaks. Ta viibis vahepeal küüdituses. Brasiilias suri 12. detsembril mõõdunud aastal Elise Orav, n-na Pitkmaa, sünd. 21. oktoobril 1839.

Inglise raamatu vildak pilt balti sõjaväeksustest

LONDON (EH) — Inglismaal ilmus hiljuti David Littlejohni raamat "The Patriotic Traitors" (Patriotilised reeturid), kus autor kirjutab sakslaste koostööst teiste rahvastega mõõdunud sõjaajal. Nagu pealkiri viitab, loeb ta kõiki sakslaste poolt võidelnuid "reeturiteks".

Kuigi autoril oleval laialdasel ajaloolisel materjalil kasutada onud on ta selles raamatus kas ebatäpikult või pahatahtlikult eestlasi ja lätlasi quislingute leeri arvanud.

Muuhulgas on ta kas vasakpoolsete või ühekülgsede allikate põhjal valgustanud eesti ja läti sõjaväelasi väga omapärasest vaatepunktist.

Leheküljel 310, kus hinnatakse ida vabatahtlike arvu Waffen SS-is, märgitakse, et eestlased olid ühed esimesed keda Waffen SS-i vastu võeti. Augustis 1942 asutati Eesti Leegion ja sellele järgnes pea Läti SS Leegion. Neija kuu jooksul värvati 6500 eestlast ja 15000 lätlast ning leegionid muudeti brigaadideks ja hiljem diviisideks.

Läti Lennuväe Leegion asutati septembris 1943, tegutsedes koos eesti lennuväe vabatahtlikega Ööpommitajate Grupi Ostlandi osana.

Himmler olevat olnud huvitatud Lätist ja Eestist ja seepärast koheldi neid rohkem kui lätlast, mitte nagu vallutatud maid. Leedu ei olnud selles eelistatud olukorras, sest olles slaavi mõjudest liiga läbiimundud, osutus ta mittesobivaks ümberkõlastamiseks — vormel, mida Himmler olevat kavatsunud kasutada Lätis ja eestis.

Kui paudulikult on autori aineallikad näitab viide 1944 aasta Narva rinde kaitseliingutele, kus leiavad märkimisi sakslaste kõrval vaid Nordland diviis, Taani, Hollandi Druyter rügemendid ja Belgia Langemarck brigaad.

Raamatu lõpulehekülgedel on lisa ära toodud järgmised arvad Rüütli-ristide kohta, millised anti sõja jooksul I mitte-sakslastele: Lätlastele 8, hollandlastele 5, eestlastele 4, prantslastele 3, belglastele 3 ja taanlastele 2.

Aeg mõtelda eesti suvikodude-suvele

Suvi hakkab lähema ja aeg on mõeldud ka eesti suvikodude suvele. Noortel on jälle võimalus veeta 100 päeva teiste eesti noortega, eesti personaliga ja eesti oma suvikodudes. Nagu tavoliselt on ka tänava Suvikodude Kuratooriumi rezhis avatud kaks suvikodu: "Kungla" Stockholmi skäärdes Björkö saarel ja "Ojamaa" Gotlandil.

Allpool lähemaid andmeid:

• **Kungla suvikodu** — 44 kohta — asub Östernsjös Björkö saarel, mis asetseb Norrällest kirde suunas ja kuhu on maasõidus väddõ teatud. Stockholmist pääsev suvikodusse ka saarestikuvahelist mereteed kaudu kiirlaevaga "Prinsen". Suvikodu majad asuvad avaral rannakundil ja merekaldal asetseb pesemisruum-saun. Vörk-, badmintoni- ja korvpalliväljakud, mänguruum lauatennis mängimiseks jm. Kungla startid reedel, 15. juunil ja lõpeb neljapäeval, 12. juulil. Pärast suvikodu lõppu on Kungla ruume võimalik kasutada puhkuse veetmiseks. Juhatajaks on valitud Stockholmi Eesti Lasteaia juhataja pr. Erna Klemmer, kes viimasel kolmel aastal on olnud ka Kunglas suvikodu juhataja.

• **Sõli suvikodusse** ja koju tagasi on lastele üldiselt prii (kaugemal sõitude puhul vastavalt kokkuleppele) kõige lähemat teed pidi ja kõige odavamal viisil. Kulu magamiskoha eest laeval ja rongil tasub lapsevanem, samuti pagasi eest.

• **Arstlik järelevaatus** — laste ja personali — toimub päev enne suvikodusse sõitmist.

• **Registreerimislehed** on saadaval Eesti Algkoolis Stockholmis, Eesti Lasteaia, täienduskoolides ja Suvikodude Kuratooriumis. Laste registreerimisi võetakse vastu ka telefoni teel.

• **Muu informatsioon** saadetakse suvikodudesse registreeritud laste vanematele hiljemalt maikuu jooksul.

Kuulõpp läheneb

EUENDAGE AEGSASTI

Eesti Päevalehe

tellimist, et iehc saamisel vahet ei tuleks. Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid Rootsis.

Sittow portreemaalijana

Sittowi nime, rahvuse ja päritolu kohta on tehtud mitmeid ülestähendusi. See on loomulik, et teda — vastavalt tema loomingu eriladile — on peetud flaamaseks. Sellest loomingu- tehnilisest arusaamisest on tingitud ka nimi Michel Flamenco. Väga lugupidatud asjatundjad on selle küsimuse ümber siiski omavahel lahkarvamistesse sattunud.

Tema pikaajaline viibimine Hispaanias on lubanud oletada hispaania või portugali päritolu. See seisukoht esineb juba rohkem kui sada aastat tagasi (1862) ja tema nimi hispaania allikates on Miguel Sithium. Mõnede arvates on Sittow ladina kultuuriga madalmaalane.

1940 tuleb Mecklenburg päevakorra- le seoses Paul Johanseni suure arvustusega, et Micheli kodulinna on olnud Tallinn. Seda teooriat nõrgendavad mäletampanevalt väljendused nagu "der deutsche Handwerker-sohn" ja "ein ehrenvolles Denkmal für das Deutsche Livlands im Mittelalter". Me peame tingi vaatama rohkem kriitilise silmaga, eriti niisuguste fikseeringute puhul.

Nagu austatud lugeja märkab, ei ole Sittowil nüüd mitusada aastat hiljem raskusi päritolu leidmisega. Jaan Kross oma ilukirjanduslikus lühimonograafias "Neli monoloogit Püha Jüri asjus" teeb viheid talupoeglikkuse ja mittesaksa soovonemate suunas. Detroiti institutsiooni ühes viimases publikatsioonis on kirjutatud: "Michel, son of a painter of Dutch origin, Slaves van der Suttow, was born in Tallinn ca 1469".

Nimede kirjutamisviisi peale kuue- teistkümnenda sajandi alguses ei saa loota. Tol ajal puudus väljakujunenud ortograafia. Paljud isikud on ise oma nime mitmel erineval kujul kirjutanud. (Seda esineb veel meie ajal- gil) Võrad kirjutasiid nime üles peamiselt kuumise ja harjumise järele ja need harjumused — eriti päritolu märkimise juures — erinesid tunduvalt. Eesnimi oli tähtsam kui perekonnanimi. Perekonnanimed puudusid paljudes maades ja paljude rahvakihtide juures. Me peame niisuguseid soojusega vaatama Sittow'i psüühole nimevariantidele.

Sittow on õieti ainuke kaasmaalane, keda nii paljud lahkesti on nõus rehkendama oma kogukonda. Tema maalinguid on kvalitatiivsetest omadustest tingituna peetud Jan van Eyck'i, Düreri, Gossaerti ja Holbeini loominguks. See on igal juhul ülimalt märkimisväärne, kuna meie hulgast ei ole praegu kedagi, kelle suhtes võiks vähimalgi määral eeldada säärast fantaasiarikast omapolekikust Euroopa parnassil, Miliza Korjus ja Chalmersi tehnikakooli prorektor kaasa arvatud.

Ei ole tarvis vähemagi kartust tunda, et Sittowil töodes — pärast tema avastamist — nüüd võiks puudus käte tulla. Vastupidi, tema nimele kirjutatava loomingu suhtes tuleb tihti peale kahtlase asend võtta.

Sittow'i loomingu "komistuskivisid" leidub kunstikaubanduses ja nende arv näib kasvavat. Inglismaa, Belgia, Schweiz, ja Hispaania produtseri- vad juurde "uut" Sittow'i loomingu- galerie Robert Finck, 62 Boulevard de Waterloo, Bruxelles, tutvustab oma viimases kataloogis nr 15/1972 ühte uut Sittow'i maalingut — "Maria" lapsega koos donaatoriga" ja publitseerib lehekülje suuruse värvilise reproduktsiooni. Belgia tuntud galeriide kunstilise ekspertisi võib endale heade sissetulekute lootuses sellist reklaami lubada.

Mõnede aastate eest müüdi Lichtensteinis "Vaduzis ühte tööd, mida väga vähestel eeldustel arvati kuuluvat Sittow'i loomingusse ja mille kohta sooviti saada selgust Rootsis. Taas- ni avastas üks ajakirjanik portree n.n. Carlsmінде-Billedet, mis pidi olema Sittow'i töö. See portree, tugevate ülemaalingutega ja väga tähelepanuväärse aastarvuga 1523, jõudis hiljem Rootsi, Malmösse. Sittow'i nime all on maalinguid (pärast tema avastamist) üles kerkinud mitmel pool. Teisest küljest ei tarvitse see veel vähendada tõelist võimalust, et võiksime mõne uue töö üles leida — senistele lisaks. Madalmaal ja His-

paania peaksid sobima sääraseks ot- singuereklimeks.

1492 — 1504 on Sittow seisnud kuninganna Isabella teenistuses Hispaanias. 23-aastasena on ta koos mitme teise, nende hulgas kõrgetasemeline Juan de Flandes, olnud Euroopa ajaloos väga murranguliste sündmuste tunnistajaks. See on kaunis märki- misväärne ning õpetlik miljöövahe- tus Eestist pärinevale noorukile. Sama aastal, 2. jaanuaril, Granada pä- ralt 800-aastast mauride riiki Hispaanias. Siigisel avastati Ameerika Kolumbuse poolt 31. märtsil 1492 anti välja edikt, mille järgi kõik juudid pandi valiku ette: ristiusku või maalt lahkumine. Niisama avarad valiku- võimalused avanesid mauridele küm- me aastat hiljem. Andaluusia mungad rändasid rohkem tavalises korras koos oma armukestega Põhja-Aafrika- kesse. Sellel renessansikultuuri hül- gepohhil õitseb inkvisitsiooni erakor- raliselt silmapaistval juhtimisel: Toledo peapiiskop Francisco Ximenes de Cisneros. Niisuguse tähtsa nime unustamine puht lohakusest või üks- köiksusest võiks ikka veel olla mit- tesoovitav.

Selle funktsionääri olemasolu on määrata ka Sittow'i loomingus. Sittow töötab koos Juan de Flandesiga kuulsas "Oratooriumi" 47 väikese paneeli maalimisel. Üks nendest, Maria taevaminek", on säilitatud Washing- toni National Gallery's. See töö on

Püha Jüri Tallinna kunstimuseumis.

äratanud tähelepanu ja on reprodu- tseeritud mitmevärvtrükkis Art News kaanepildina September 1965. Dürer on "Oratooriumi" maalinguid pida- nud kõige kaunimateks, mida ta ku- nagi on näinud ("der gleichen jch von reinigheit und guth darzu nie gesehen hab" 7.6.1521). Juan de Flan- des ja Michel Sittow on mõlemad protreeritud suurinkvisitor Cisne- rosi äratuntavalt Kristuse ristikan- dmise stseeni külmalt argumenteer- vaks tunnistajaks.

Tänapäeva protestidega harjunud maailmas oleksime tõenäoliselt ko- be näinud seisukohavõttu ajajärgu pingelise problemaatika lahtimõtesta- miseks.

Tallinna ja Lüübecki kunagine tihed ühtekuulvus on väärt kõige vähe- malt üht palavat pisarat, kui kõndi- da külmade tuulte pigistuses tänase hansalinnana tänavatel — Trave kal- dal. Sten Karling on kord kirjutanud, et need linnad "hõrde samman på samma sätt som de båda armarna i ett krucifix". Nüüd on Lüübecki ku- nagine jõuline dominants teda muut- nud võorkehaks nii ühes kui teises suunas. Tema asend keskeuroopa pii- rjoonel on nagu valus meeleuletus sellest, mis siin kord raehärad ja suurte kaubaskaste ajades on liikun- nud. Lüübeck on jätkuvalt linn, mille eksistens on mõlemapaney ja mis endale kõrgete toridega otsib teav- tustuge.

Jaan Krossi "Neli monoloogit Püha Jüri asjus" on Sittow'i küsimust ko- dumaal tänuvärselt tutvustanud. Sündmustiku nähtamatuks tagafooni- ks on kunstniku kohtuprotsess oma võorasiasaga Lüübeckis 1507. Kaam- ta on ilmunud nüüd juba kolman- das eriväljaandes Vive Tolli illustra- tsioonidega 1972. Teose kauniti vali- tud üldpealkiri "Klho silma all" lu- bab ehk mõned hiljajäätised roma- ntillise raami ülesehitamisel aines- tikule.

Michel Sittow on üks üllatavalt hi- linenud representant Madalmaade koolkonnas. Me võiksime nimetada teda hilisgooti stiili täiesti viimaseks võimaluseks. Kasaegne Dürer on kaugel mitmekülsem, laishaardeli- sel analüüseeriv ja avastaja natura. Sedasama peab väitma Itaalia renessans- kunsti suurkujule Leonardo da Vinci, Rafaeli ja Michelangelo kohta.

Sajandivahetus 1500 ja sellele järg- nevad aastakümned on maailmakun- sti seisukohalt kõige konkurentsili- kindlamad, universaalsemiste järe- leajamatu eppoh. Ja just selles uue aja kultuuriloomingu ning suurte avastuste kõrges lainetuses suudab noormees Tallinnast ennast maksma panna oma ajajärgu kõige hinnatu- ma õuekunstniku ning portreemaalija- na.

RAIN REBAS

● Kanadas Thunder Bays tegut- sav teatris Cambrian Players tegut- sevat nälitelejana eestlanna Olvi Pint. Ta on varem esinenud Toronto ka Rein Andre stuudioteatris Olvi Pint-Juhari nime all.

Rezhiim lubab jälle dzhässifestivalide korraldamist Eestis

Dzhässmuusika on N. Lööds kaua elanud nü. varjuelu, kuna ametlikult poolt seda on vandeldud kui "lääne dekadentsi". Mürgis, et dzhäss on nõokogude rezhiimis saavatamas teatud aktsepteerimist, oli esimene dzhäss ajaloos väljaandmine Moskvas riiklikul kirjastusel. Autor on Aleksei Batashov ja raamatu nimeks on "Nõukogude dzhäss — ajalooline ülevaade". Batashov väidab, et dzhässimuusikaga alustati juba a. 1922.

Super dzhäss aktsepteerimisega an- nab Batashov ka põhjenduse: nõokogude dzhäss olevat saanud nüüd omapära, mis erineb läänest ja kujune- nud "sotsialistlikuks". Batashov tea- tab ühtlasi, et dzhässifestivalid Tal- linnas on jälle lubatud. Nimelt peeti a. 1949 Tallinnas esimene selline dzhässipidustus, millele järgnes veel 13 taolist kokkutulekut. Tallinn ole-

vat sellega kujunenud "nõokogude dzhässis kindlaks mõisteks. 1967 kat- kes aga dzhässipidustuste korraldami- ne Eestis. "teatud raskuste tõttu", nagu ajaloos üteldakse. Nüüd olevat aga Tallinna kultuuriministri pan- asjale oma õnitususe jälle annud. Festival toimus 24. veebruaril Tartus ja 25-dal Tallinnas.

Maria taevaminek, The National Gallery Washingtonis.

Kui Haapsalust läks eetrisse esimene saade

LONDON (EPL) — Seoses inglise ringhäälingu BBC 50-aastase juube- liga meenus Inglismaal Cambridge'is eluneval eestlannal Irene Tedderil (tähts seal kolledži raamatukogu juhatajana) esimene eesti raadiosaad- e, kus ta oli kaastegur kui Haapsalu raadiojaama juhataja ins. Laurmanni tiitrit ja milline saade läks eetrisse ainult aasta hiljem kui ingla- send startisid. Tegemist ei olnud tol korral veel Riigi ringhäälinguga, vaid saatkateks, mis näitas, et Eesti oli tehniliselt hoolega jälgimas maailma uudiseid.

Pr. Tedder-Laurmann jutustab: — Minu isa, ins. E. Laurmann, oli tol ajal Haapsalu raadio jaama ülem, mis kuulus riigi posti, telefoni ja tele- graafi võrku ja asus mõni kilomeeter linnast väljas ilusas männi metsas, kus jaama ülemal oli ka kasutata- da avar elumaja. Laps ei oska ju pal- ljudele sündmustele seda tähtsust anda, mida need omavad tegelikuks elus, eriti kui neist kodus palju ei kõnelda. Nii oli ka selle esimese raadio kontserdiga. Mäletan siiski, et ühel suvisel päeval meie kodus oli palju sekkelamist: "saalist" tassiti suurem osa mööblit välja, seinad kaeti tekkide ja vaipadega, isa ja jaama ametnikud õiendasid mingisuguste traatidega ja lugesid ühte mikrofonist ikka "üks, kaks, kolm, halloo, halloo," oli palju telefonierimist ja õh- kond väga ärev. Varajasel pärasõl- lunal, ütlesin, et see oli pühapäev, sest meeleolu oli kuidagi pidulik, saas- bus kohale trio kuhu kuulusid need tuntud muusikud Schüts ja Vaar- man, kes tol suvel mängisid Haapsa- lu sümfoniaorkestris. Peagi oli pil- lid häälestatud ja alustati kontserdi- ga. Ühe "solistina" esinesin ka mina, mängides klaveril, mida oliin juha- ligi kolm aastat õppinud, paar pala. Mäletan, et mängisin Schumann's "Kamlin aäres", sest see oli üks vä- heseid klassilise sisu ja värtusega palasid, milleni küündis minu tehni- ka, ja siis veel ühe Burgmüller'i etüüdi, millel oli vaid meeldiv kõlali- ne efekt. Avayliku esinemise palavik oli mulle siis veel täiesti tundmata. Ülekanne kuuluti valjuhääldajast Tallinnas toimival põlumajanduse- näitusel. Arvan, et asjasõnasel jäid kõik lüritusega rahule ja sündmust pühitseti hiljem ema korraldatud pidulauas. Minul, kuigi olin "tegelane", sellest ei lubatud osa võtta hil- le aja tõttu.

Mäletan veel praegu kui imelikult muusika selles sumbutatud ruumis kõlas ja et mulle tõendati, et see peab nii olema, sest ehtsates stuudio- des olevat kõik seinad tervenisti "va- teeritud". Saate levitamiseks kasuta- ti arvatavasti uut 100 m kõrgust raadio masti, mille minu isa oli püstita- nud. Enne tema tulekut oli seal vaid kaks madalamat 50 meetrilist. Need mastid olid meile, lastele, suureks kiustatuseks, sest neile ronimine mõ- da konstruktsiooni kuuluvat raud re- delit oli keelatud suure vahri äh- vardusel. Nii et päris tippu minna me ei julgenud, aga poole kõrguse peale sai vahest selaja ikka ära käi- dud.

Meil oli kodus fotode seas üks, mil- lel oli näha tükike seina vildakait kaetud meie pruuniruudulise pleedi- ga ja selle ees ühe improviseeritud jala küljes mikrofon. Kui imestasin, et miks sellist närust fotot hoitakse, siis öeldi mulle, et see on nagu üks tähtis ajalooline dokument: sellest mikrofonist levis esimene Eesti ava- lik raadiosaade.

Järeilmärkusena ja näitena meie rahva tublidusest tahaksin veel mainida, et minu isa oli saanud suurelt osalt oma juul selliseks eriteada- seks raadio ajal, et firma üaldas te- male taasi jahle "Standart" raadio jaama siise seadmisel, mille eest te- mal oli tsარი kingitud pühendusega kuld kell. Samuti ehitas ta Kaugesse Itta, Ohtokisse, esimese raadio ja- ma, milleks temal tuli sinna organi- seerida eriline ekspeditsioon.

Külastage EESTI MAJA WALLING. 34-I

Koolinõuniku vaated noorte raamatuküsimuses

Tuntud pedagoog ja Eesti Komitee Koolitoimkonna koolide inspektor mag. phd. Herman Rajamaa on ühenduses päevakorrale kerkinud küsimusega saanud toimetusele alljärgneva kirja, mis tal soovib vahet teha "hea ja kurja vahel". Ta rõhutab, et valitses suur puudus 7-13. aasta vanustele lastele kirjutatud raamatutes.

Teie lugupeetud lehe 17. märtsi numbris avaldatud Rootsi Eestlaste Esinduse koosoleku kirjelduses referiiritud sõnavõtude ja õpikute kohta vastuvõetud otsuse puhul paindu lahkesti lubada ruumi mõnede märkmete esitamiseks.

1960 ilmus kodumaal E. Nurme, E. Raieti ja M. Kindlami toimetatud "Õigekeelsuse sõnaraamat". Sellest ilmus kirjastus "Orto" poolt mõned aastad tagasi — minul oleval eksemplaril ei leidu ilmunisega ega-kohta — kordustrükk ofseti-trükina.

Ma olen nim. "Orto" väljaande kasutamisele võimist meie kodudes ja koolides lõppklassides väsimatult soovitanud, sest "Õigekeelsuse sõnaraamat" keerdkiikude tundmine ja kasutamisoskus on väga vajalikud meie võõrsil kasvavale noorpõlvale. USA-s on praegu kaalunisu selle muretsemine kumple koolidele E. Rahvuskomitee summdega.

Esinduse koosoleku otsusest ei ole siiski mulle päris selge, kas nim. õpiku "Orto" väljaanne käib ka keelu alla. Kui ei käi ja sel puhul on pääsetud ka n.n. printsipi-küsimuses, siis on hästi. Meie kodudes leidub aga rohkesti selle kodumaal ilmunud originaal-väljaandeid, mida on ka lastel koolides näha olnud.

Vastuvõetud otsuse järele enam ei tohita Eestis ilmunud väljaannet meie koolides kasutada ja õpetajad peavad selle õpilaste käest ära võtma ja nõudma lastevanemalt, et nad muretseksid selle "Orto" väljaande, mis on ja si sul lise l t äpselt seama.

Esinduse koosolekul toimunud sõnavõtte referaadist nähtub, et seal on mainitud Astrid Lindgreni "Pipi Pikksukka", Astrid Lindgren on praegu Rootsis kõige loetavam lastekirjanik, kelle teosed on tõlgitud kümnetesse keeltesse ja kelle osa teoseid on illustreerinud eesti kunstnik Ilon Wikland-Pääbo.

Mainitud fantastiline lastejutt "Pipi Pikksuk" on nüüd ka kodumaal ilmunud heas eestikeelses tõlkes. Nagu Esinduse koosolekul ka õigesti märgitud, ei tohi nüüd meie lapsed v a b a s a a i l m a s seda põnevast teost eesti keeles lugeda, veel vähem seda eesti koolis arutada.

Kodumaal on eriti rohkesti ilmunud kirjavara koolilehtidele ja nooremale koolilastele. Teoste tulvast märgiks "Punamütsikest", Vennad Grimmide lüh maailma tuntu muinasjutte, Fr. R. Kreuzvaldi ja Johan Kunderi eesti muinasjutte ja August Kitzbergi haruldasi ilusast lastejuttu "Piibelehe-neitsi", illustreeritud ja heas trükitiis.

Kõik nim. teosed kuulusid juba meie iseseisvuse ajal laste lugemisvarrasse, aga Esinduse koosoleku otsuse järele ei tohita nüüd neid siin meie laste teadades, mänguringides ja koolides lugeda ega arutada.

Ma olen meie avalikkuse tähelepanu aeg-ajalt juhtinud — viimati Norrköpingis — kardetavale tühikule, mis esineb eriti meie teismeliste ikka jõudnud noortele sobiva eestikeelse kirjavara puudumises.

Soomes ilmus kümme aastat tagasi Merja Otava noorteraamat "Priska-suvest suvesse", mis sai seal esimese auhinna ja kohe suure menu osaliseks — seitse trükkki seitseme aasta jooksul! See on ilmunud ka rootsi keeles.

Nim. teos on eriti sobiv tütarlastele 14-18. eluaasta vahel. Nüüd on see ka kodumaal ilmunud eestikeelses tõlkes, kuid vastuvõetud otsuse järele ei tohi seda meie noored väljaspool kodumaad oma emad-või isakeeles lugeda.

Need on ainult mõned näidised selle kohta, et kodumaal avaldatakse

peale "Õigekeelsuse sõnaraamatu" ka muud kirjavara, mis võiks olla sobiv ja kasulik ka meie noortele võõrsil — lisaks ja täienduseks sellele vähesele, mis me oleme suutnud siin välja anda — nende eesti keele sõnavaara laiendamiseks ja üldse suurema huvi äratamiseks Eestikeelse raamatu vastu.

Need, kellele ei ole lapsi või kes oma lastele eesti keelt üldse ei õpetata, neil ei ole aimagi tohutuist raskustest ja probleemidest, mis meie lastevanemal on praegu oma lastele eesti keele õpetamise alal, eriti veel kohtades, kus elatakse hajutatult rootslaste või teiste rahvaste keskel.

Mitmeskesine ja laste erinevale eale vastav eestikeelne lugemisvara on üheks heaks vahendiks meie rahvusliku kasvatuse (tõväljal) kodus, lasteaias ja koolis. Eriti on siin olulise tähtsusega kooliteelne ja teismeliste iga. Me peame ka vabanema vöhiikulist arusaamast, et 1-2 lasteraamatu abil, olgu need nii head kui tahes, saame küllaldase aluse oma laste eesti keele sõnavaarale, huvile ja püsivale harjumisele ka eestikeelse kirjavara lugemiseks.

Ka oma koolides peame lugemike käsitlemise kõrval vähemasti ühe eestikeelse teose klassi kohta läbi lugema ja selle sisu refererima. Ka siin on ilmenud suur vähesus lastele 7-13. eluaasta vahel sobivas ja neile jõukohases eestikeelses kirjavaras, mis on meil senini võõrsil ilmunud.

Samal Esinduse koosolekul viihjatud täiesti õigustatult sellele, et vastuvõetud otsusega on alahinnatud meie õpetajate, kasvatajate ja lastevanemate kindlat poliitilist hoiakut ja nende võimet, selget vahet teha kodumaal toodetava hea ja kurja vahel.

Kus, millal ja kelle poolt on eesti koolis kasutatud või soovitatud kasutada kodumaal ilmunud lugemikke või muid õpperaamatuid, mis sisaldavad sealset parteipropagandat, mis kodumaal ajaloo võltsimist või muud sellist?

Praegu ei ole meil momendil otse niipalju probleeme oma kooliõpikute alal — Kanada on andnud ja on andmas märkimisväärselt liisa, mis on teada ülemaaailna kõigil, kes töötavad eesti koolipöölil. Meie õpikute küsimus näib olevat — Teie lugupeetud lehes avaldatud sõnavõtte järele otsustades — Esinduse koosolekul ningisugusest arusaamatusest või teadmatusest esile kerkinud ja seda sel valgustatud, ilma et oleks kõiki õpikuid lähemalt tuntud või neid kogu guni nähtudki.

Peamiseks probleemiks on praegu sellele ma viihjasin juba eelpool — vajaliku saate- ja lisamaterjali ja sobivate noorsoo- raamatute vähesus. Muudugi oleksid kõik, allakirjutatunuga eesotsas, väga-väga rõõmsad, kui Rootsi Eestlaste Esindus on tahteline ja suuteline sellel alal appi tulema ja kas hakkab nüüd ise kõiki vajajastama või annab selle ülesande ühes tühusa majandusliku toetusga näiat. E. Kirjanike Kooperatiivile.

Ja küsimus ei ole mitte ühes ega kahes raamatus, vaid terves seerias. Ka peetagu silmas meie tarbijate vägema väikest arvu kõigil vanuseastmel, sest meie laste arv kahaneb järjest hihurmataval. Aga seda vähestki peame oma rahvusele päästma, tävskõik missuguse hinnaga või vaeva eest!

H. RAJAMAA

● Eesti Rahvusteater Torontos esitab Arvo Mägi näidendi "Sanlomu ni naised" Siegfried Preemigga Sanlomu osas. Leida Järvi mängib leskluuniga näidetes ja Silvia Preem Iemmiknaist Alaisaht.

Relvavennad Juhanson (Edmar Kuus), Kronström (Mart Kikerpuu), Vihur (Madis Gering) ja Printsman (Artur Sikk) toitu kontrollimas. Ilmar Talve "Juhansonii reisirid Soomes" etendused toimuvad Stockholmii Eesti Teatri lavastusel: Göteborgis laupäeval, 31. märtsil kl. 19. Munkeböcki koolimajas. Boräsi pühapäeval, 1. aprillil kl. 15. Engelbrektskolas. Norrköpingis laupäeval, 7. aprillil kl. 19. Fichtskola auals. Eskilstumas pühapäeval, 8. aprillil kl. 14. Arby koolimajas. Stockholmis laupäeval, 14. aprillil kl. 19 ja pühapäeval, 15. aprillil kl. 17 ABF teatrisaalil, Sveavägen 41.

Kui Roosevelt kavandas Saksamaa tükeldamist

BONN (EPL kirjasajalt) — Läänesaksa ajakiri "Stern" käsitleb artiklis seerias "Die Teilung" neid saladokumente, mis jutustavad liitlaste sõjaajast Saksamaa tükeldamise kavast pärast sõda. Seeriat selgub, et kui Churchill 20. oktoobril 1944 Moskvas oli reisismas koju Londoni, saatis ta Ühendriikide presidendile Rooseveltile raadiogrammi, milles teatas, et "mitteametlikult kõnelesime ka Saksamaa tulevikuks. Stalin soovib moodustada Poolast, Tšehhoslovakkias ja Ungarist kaitsesöö lääne vastu. Kui võimalik, siis nende riikide ühendamine teel. Austriast, Baierist, Württembergist ja Badenist ta soovib moodustada Lääne-Saksa riikide liitu, mille pealinnaks Viini. Minu ettepaneku, arvata sellesse liitu ka Ungari, lükkas ta kategooriliselt tagasi. Ruhr- ja Saarimaad soovib Stalin internatsionaalseerida, samuti Kieli kanalit. Rheinimaa esineb tema kavast iseseisva riigina."

Sel ajal, kui lääne ja ida armeed tungisid üle Oderi ja Rheini jõe, töötati Washingtonis, Moskvast ja Londonis palavikuliselt nende kavade kallal, kuidas teostada Saksamaa jagamine. Kõikjal nõuti: "Ein Deutsches Reich dürfe es nicht mehr geben" (üks Saksa riik ei tohi enam esineda).

Esimese Saksamaa jagamise kava esitas Roosevelt juba 1943. aastal Teheranis. Ta kava erines Stalini omast ainult selle poolest, et Austria esines iseseisva riigina ja Saksamaa tuli jagada viieks iseseisvaks osaks. Ainus, kellel puudus kava, oli Churchill.

Kui Stalin — veebruaris 1945 — temalt selle kohta arvamust nõudis, vastas Churchill: "Meie määrame 80 miljoni inimese saatuse, kava esitamata, sest teda huvitas siis mitte Saksamaa tulevik, vaid Saksamaa vallutamise ja Saksamaalt saadav saak."

Kui kohtuti Potsdamis — juulis 1945 — puudusid üldse kavad ja kõned Saksamaa tuleviku kohta. Arutati ainult, kuidas jagada ja kasutada

saaki. Oder-Neisse joonest ida pool asuvad alad määrati Poolale ja neljapäevise kontrollnõukogude (Viermächte-Kontrollrat), mille asukohaks Berliin. Kõige tähtsama aga esineb Potsdamis kokkuleppe lause: "Bis aus der Regierung wird keine zentrale deutsche Regierung errichtet" (esialgu ei asutata ühtki keskest saksa valitust). Seega jäeti ka Potsdamis Saksamaa tuleviku määratama.

Ümber pool aastat hiljem Trumani kahetse, et ta andis oma allkirja Potsdami kokkuleppele. Jaanuaris 1946 kirjutas ta välisministrile "Byrnesile": "Potsdamis asetati meid valmis tõstisajade ette. Olukorrad tõttu pidime tunustama Ida-Poola okupeerimist venelaste pool ja Sileesia okupeerimist Poola poolt. Need olid selged vägivallate aktid. Me ei tohi enam lubada mingid kompromisse."

Kui liitlaste kontrollnõukogu — 12. okt. 1945 — tahtis luua keskest Saksa organit rahanduse, väliskaubanduse ja tööstuse korraldamiseks, takistas seda Prantsusmaa veto.

Välisministrite konverentsil Londonis

— sügisel 1945 — nõudis Prantsusmaa Rheinimaa jagamist mitmekes "autonoomseks" osaks, Ruhrimaa internatsionaalseerimist ja Saarimaa andmist Prantsusmaale. Molotov lubas seda nõuet loetada siis, kui Nõukogude Liidul lubatakse vägede saatmine Lühirimaale. Selle Molotovi nõude tõttu Prantsusmaa loobus, sest ta nõude vastu olid ka Byrnes (USA) ja Bevin (Inglismaa).

Londoni konverentsil peale algas külm sõda lääne ja ida vahel. Selle põhjustas kommunistliku sühteeni kehtestamine Poolas ja Moskva käitumine reparatsioonimaksumise sissenõudmisel. Jalta salaprotokollil alusel lubasid lääneväimud Nõukogude Liidule 10 miljardi dollari väärtuses reparatsioonimaksu naturaals. Need pidid kaetama demonteerimise kaudu Ida- ja Lääne-Saksamaalt ning Ida-Saksa jooksuvat produktioonis. Lääne-soonidest demonteerimise eest pidi Venemaa saatma siinse toiduaineid. Selle lubaduse jättis Venemaa täitmata.

Saksa idatsoonist demonteerisid venelased kõik, mis üldse oli võimalik. Isegi teise paari raudteede rööpmeid ja kohati ka kõik rööpmed. Need tehased, millede demonteerimine oli võimatu (näiteks Leuna vabrikud), konfiskeeriti ja muudeti nõukogude aktsiaseltsideks. Ka käisid venelased Lääne-Berliinis ja Läänetsoonides demonteerimas, mis põhjustas kokkupõrkeid venelaste ja saksa tööliste vahel. Ka oli nende demonteerimise vastu USA militaar-kuberner kindral Clay, kes keelas venelastel rüüstamised läänes. Sellest peale tekkis ka kontrollnõukogus lähe ida ja lääne vahel.

Ka tekitas lahkavaruus demonteeritud varade hindamine ja nende väärtuse kindlaksmääramine. Moskva tegi seda oma hindade ja arvestuste alusel, mille tõttu oli ka 10 miljardi dollari ni jõudmine peasegu võimatu. Venelasi teostas IDA-SAKSA SED, kes nõudis Saksamaa ühendamisest antifashistlikuks demokraatlik-sotsialistlikuks vabariigiks (EPL/L).

Churchill oktoobris 1944 Moskvas tagasi jõudes Londoni. Teel telegraafieris ta Rooseveltile Stalini plaanidest Saksamaa suhtes.

EPL moekiri: Romantiliste kübarate kevad

Talve meel Skandinaavia tänava polnud ja kevad paistab ka veel kaugel mägede taga olevat. Mis aga juba õitsel on moekavad ja seekord on ta vägagi lilliline. Eriti mis puutub kübaratesse. Neil ilutsevad suured kevadõite puhmad või kaunit õitsele pugenud lilisuve roosid. Kübarad tuleb nüüd kanda igasuguse riituse juurde igal kellaajal. Valitseval kohal on lainerliste äärtega Garbo mood ellid, mis vist kunagi enam moest ei lähe, mida aga tegelikult ni vähe kantakse.

Teine tähtis tegur on plisseeritud seelik. See kuulub pika jakiga kevadkostüümi juurde, mille lõige on rõhutatult sportlik. Suvised kergest linasest kostüümid on rinnataskute ja vööga — midagi Aafrika safari-ülikonnast taolist. Ruttasin ühte niisugust kergest linasest riidest modelle selga proovima ja pettusin. Jaki sõjavormi meenutav lõige mõjus vanamoelisel, lühike käis ei sobinud talle mitte nimetatud lõikega ja alla-

poole laienev sile seelik — ka neid on olemas — ei mõjunud figuurile sugugi meelitatavalt. Kõik oli kuidagi ebaelegantselt "tädiilik".

Samuti oli peltumuseks jalga proovitud mooduka blokk-tallaga roosast shevrootalist suveking. Vooder rohu-roheline ja konts 8 cm kõrge. Just selle kõrge kontsa tõttu tundub nagu langeks jaig kingas allamäge — väga ebamugav tunne ja pikemat käimisel väsitav. Kuigi paksu tallaga

king annab pikkust juurde ja kõrge stabiilne konts sääred teeb sihvakamaks, on heledatele pastellvärvidele vaatamata kõik need moodsad tõmbi-nina-moodellid kobakad ja enamuses ebamugavad jalanõud.

Üldiselt tuleb nentida, et kleitidele on pandud suurt rõhku. Olajoon on pikendatud kas volangiliste pelerin-või puhvkäiste abil. Puhvid on eriti moes, ka pikad laia mansetiga lõppevad puhvid. Pluusiilise ülaosaga särkleidid näivad suuremat olevat. Talje on seekord oma õigel vöökohal. Kitsad väikese pandlaga vööd on jälle päevakorral. Volditud seelikute pikkus püsib põlvejoonel või pisut pealpool põlvi. Enam pole minit ega midit kuskil näha. Hästi kirjude suvekleitide juurde võime kanda ühevärviist sportliku lõikega jakki. Pastellvärves kerged kostüümid omavad volditud seeliku kõrval ka samast riidest pükse, mis taljest alläärni on kaunis laiad.

Värvidest näib kõige rohkem kompekiroosast, eredat päikesekollast ja heledat, veidi sinaka varjundiga rohelist. Teised sagedased toonid on helelilla, tumesinine koos punase ja valgega, helebeeh ja valge. Mustriid alal kombineeritakse ikka veel ruudulist joonist lilledega, mis võivad olla kas vägagi efektsed või hirmus matselagedad, ruutsid ja täppe. Viimaseid kasutab Dior üleni plisseeritud seelikuga valgest shantungsiidist suvekostüümil, kusjuures laiäärilise kübara ja seeliku muster on väiksemate täppidega kui pika jaki oma, mille oranžid täpid on poole suuremad. Prantslased nimetavad seda mustrit "petits pois" — väikes Kevad- Kevad- ja suvemantlid on eelkõige mehelikud trench-coat moodellid. Suvemantlid on tihti lühikesed laia käisega, mis pikad kerge suvekleitide käised kenasti laseb välja paista. Ka on mõned suvemodellid lihtsasti laia seljaga, vastandiks seotava vööga trench-moodellidele. Ohtra plisse kasutamise tõttu on kerged siidid, muuslinid ja krepp e chine riidematjalid kui ka kerged shantung-siidid väga moes.

Näojumestuse alal lansseerib Pariis "kahvatu näokese hooaja". Kõigepealt: soeng on madal ja pehmeline. Ise paazh. Juuste otsad taga ülespoole lohkis. Pehmed tukad otsaesisel, kulmukaared aga peaaegu nähtamatud, kitsad. Silmade ümber jumestuse tugev, võib ka päris väikerkaar värvides olla, mis on väga võrastav, aga kahjuks moodne. Nägu läbipaistvalt kahvatu, veidi kollaka jumega. Ainult põsenukid tohivad rõmsalt punaselaigulised olla. Isegi lõuaotsale võib veidi ruuzhi panna, see tegevust suni ilusamaks. huulte ümber tõmbarne kitsa hõbedase plirjoone ennekui huuled jumestame kas beehikaspu-nasteks või piimjalat roosakateks. Rip-smed on tugevasti värvitud, isegi tumeroheline ripsemetsuhh on käibel. Ka tugevad huulevärvid on moes, kusjuures väike kevadine moehullustus on vastavalt silmade jumestusele sinakad ja rohekad huulepulgad ja küünelaki varjundid.

KARIN SAAREN

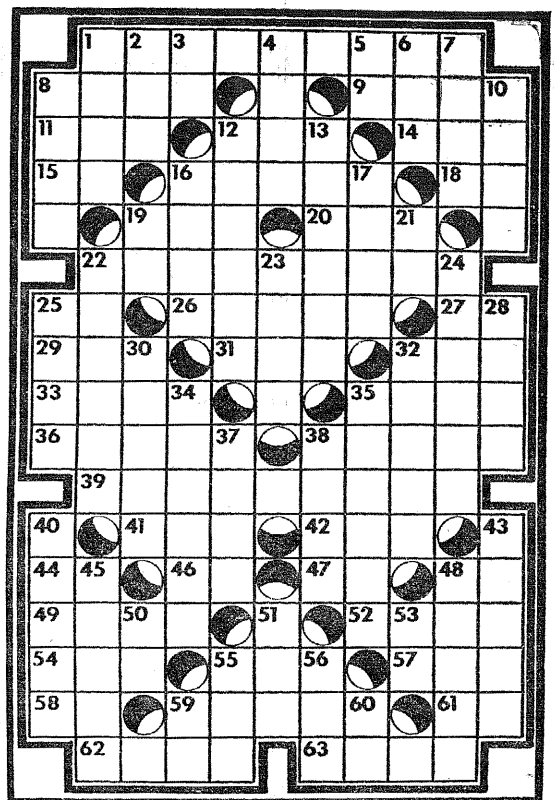
Liikumisi läbi raudeesriide

Okupeeritud Eestist pääses ühendriikidesse vanda külastama Leonard Hanst ja isa juurde Veli Valter Rinne.

Lääne-Saksamaal külastas tütar Helmi Avi ja oma õde Lidia Kaalep.

● Montreals tähtsast 50-aastast sün-nipäeva kaugesidutüürimes Jaanus Hall, kes nüüd tegetseb raama-tupidajana ühes mööblitööstuses.

EPL ristsõna nr. 12

Paremale: 1. kaisutus 8 asula 9 en-nast täis, uhke 11 autovabrik Rootsis (peamiselt osade tootmislooon) 12 keha osa 14 omapäid 15 AS (saksa k.) 16 järv Eestis 18 noot 19 USA kir-janik (+) 20 sidesõna 22 nimastit tar-vitav indiviid 25 jõgi Lätimaal 26 osa saunast 27 kaeve 29 kuurort Belgias 31 Abessinia tiitel 32 poolt (lad.k.) 33 lehtpuu 35 nahahaigus 36 mäges-tik Aasias 38 looma moodi häälitse-ma 39 osariik USA-s, 41 Kuninglik Rootsi Autoklubi 42 viga (lapse kee-les) 44 on (ingl.k.) 46 mahumoot 47 Punane Rist (rootsikeelne lüh.) 49 prantsuskeelne artikkel 49 mööblisse (om. käine) 52 valgusallikas 54 saksa-keelne artikkel 55 küsimus 57 paik 58 mi-bemoll 59 linn Shveitsis 61 see (ingl.k.) 62 linn Eestis 63 kogu, hulk.

Alla: 1. tuntud eesti ajakirjanik Göteborgis Andres) 2 elukutses 3 sa-ma, mis 18 paremale 4 kandeve möte 5 te 6 liiklustakistus 7 meesilik, as-jamees 8 paja sulus 10 suur aum 12 tuntud eesti leivatööstur Rootsis 13 kuju "Kolmest Musketäärist" 16 Ka-nadas elunev eesti kirjanik 17 kõiges 19 protaktinium 21 kaksikvokaal 22

siltjas põlev aine 23 väike metsloom 24 tüli ostima, kerjama 25 tuhk (root-si k.) 28 võta oma hoole alla 30 puust nõu 32 koht 34 riik Ameerikas 35 väike metallist varituseks 37 vana Indiaani hõim L.-Ameerikas 38 Doonau lisaajugi Baieris 40 Eesti kirja-nik (+) 43 kuulus prantsuse maali-kunstnik (+) 45 mustus pesuvees 48 lamas 50 ühendatud Riigid (ingl.k.-lüh.) 51 ingl. tiitel 53 kassõna 55 ke-vadiku 56 Skandinaavia lennuliin 59 argum 60 diitong.

Lahendus 11:

Paremale: 1 vanaisa 7 vanaema 13 alusta 15 röövel 16 nai 17 suu 19 ara 20 es 21 Elli 23 part 26 ei 27 siia 29 güid 31 Pat 32 mamma 33 bai 35 sul 37 taas 40 AP 42 sasi 44 kaas 45 ai 46 Poe 48 isa 50 osi 51 selgus 53 Pirta 54 egoisti 55 vaates.

Alla: 4 vanem 2 alas 3 nui 4 AS 5 itali 6 sa 8 ar 9 nõori 10 Eva 11 meri 12 alati 14 au 17 si 18 UP 21 aitus 22 lamas 24 agara 25 tibus 27 SAS 28 emna 30 das 34 lapse 36 ladus 38 aaria 39 alias 41 poeg 43 nii 44 ka 45 aste 47 Elo 49 su 50 oli 52 st 53 pa.

Eestlased Vietnamis vange vastu võtmas

NEW YORK (VES) — Põhja-Vietnamis ja FNL käes vangis olnud ja nüüd vabastatavad ameerika sõjaväelasi võtab Lõuna-Vietnamis vastu erikõrgs vabanejate terviskliiniks ülevaatuseks ja võimaliku koheste abi andmiseks. Selles vastuvõtjate tiimis töötab ka kaks meie kaasmaalast-sõjaväelast, nimelt kolonel dr. Einar Himma ja stc. Jüri G. Laats. Mõle-mad teenivad sanitaarüksustes ja mõlemad on kutselised sõjaväelased.

Nii kol. E. Himma kui ka J. Laats on viibinud Vietnamis ka sõja ajal. J. Laats on meie andmeil seal praegu vabatahtlikult ja juba kolmandat korda. Mõlemad on teeninud ka kuulsas Special Forces üksustes ja nendega kaasa teinud operatsioone.

Seekord on nende ülesandeks saabu- vaid sõjavange vastu võtta ja pä-rast vajaliku abistamist edasi saata.

Nende töö ei näi olevat lihtne, kuna nad sellega on endile tõmmanud ka peakorteri tähelepanu. Oma kohuste eeskujuliku täitmise eest avaldas komandeeriv kindral-major

M. C. Rosenborough neile ja nendega koos tõstavaile viiele sõjaväelasele päevakäsuja tänu.

● Misjonär Ester Sirotkin, kes vii-bis vahepeal puhkusel Ameerikas, on nüüd jälle oma tegevuskohal Asmaras Eritreas. Ta raporteerib, et nüüd on liikumisload jälle kaota-tud, mis vahepeal seati sisse sisse-geve use pärast, milline jätkub sii-ksi teatud piirkondades. Üle mitme aasta puudus muhamedlastel ra-madani paastupidustusel linna spor-diväljakul sõjaväeline kaitses.

Paremül — plisseeritud seelikuga kergest siidist suvekleit. Väike volangjärestus kaelal ja kästel on samuti plissee. Paremül: Villane stiiliseeritud mustri- ja sinine-valge-punane kevadkostüüm. Väigel kübaral suured karikakraivid.

Kas teie lapsed ja lapselapsed loevad

EESTI PÄEVA-LEHTE?

Selle kaudu seotakse nad eestlusega ja Eesti probleemidega. Paljud vanemad peavad oluliseks tellida lehte ka oma lastele kingitusena, et nad harjuksid eesti oma lehte lugema

SOOVITAGE EESTI PÄEVALEHTE NENDELE, KES VEEL EI OLE TELLIJAD

EPL saadab meeleldi proovinumbreid.

Armast isa ja vanaisa

William G. Lindström'i

Sünd. 9. 9. 1898 Haapsalus
Surn. 21. 3. 1973 Sollentunas

mälestavad leinas

LILLIAN ja LARS
JAN ja GUNILLA
SVEN ja IMBI

Matusetalitus toimub reedel,
30. märtsil kell 15.00 Silverdahls
kabelis, Helenelund, Sollentunas.

Ideelist eestlast
ja head sõpra

William Lindström'i

mälestavad sügavas
leinas

AINO KÄSPER
KRISTJAN MEIKOP
abikaasaga
ERVIN J. NÖMMERA
abikaasaga
BLANDINE PAAVER
VOLRAD PIHRAND
JÜRI REMMELGAS
ELISE ja HANS TRUUVET
ANN VIITA
E. Lauljaskond Rootsis

Dotsent

Johannes Aavik'ut

mälestavad

END. ÕPETAJAD ja ÕPILASED
Saaremaa Ühisgümnaasiumist

Armast sõpra, kolleegi ja kaasvi-
listlast

Johannes Aavik'ut

leinab ja mälestab hardalt

JULIUS MÄGISTE
perekonnaga

Oma asutajat liiget, ksvil!

William G. Lindström'i

mälestab leinas

E. V. KORP! WAINLA

Kallist sõpra

William G. Lindström'i

mälestab kurbuses

JUHAN AAVIK
abikaasaga

Kallis ema, vanaema ja vanava-
naema

Miina Simonsson

Sünd. 25.8.1885 Noarootsis
Surn. 22.3.1973 Sollentunas

Mälestavad sügavas leinas

MARIA ja SAIMA
AKSEL PEREKONNAGA
Eestis

Matusetalitus toimub laupäeval,
31. märtsil kell 13.00 Sollentuna
kirikus.

Armast väimees, õemees ja ristii-
sa.

Herman Prenta

Mälestavad leinas

MARIA
VILMA perekonnaga
ARMILDA perekonnaga
ALFRED ja RALF
RISTITUTRED
MILVI ja MARIANNE

Joh. 3:16

Puhka rahust

Armast

William G. Lindström'i

mälestavad leinas

ELSA
EVI PEREKONNAGA
HENNO PEREKONNAGA

Balti rahvaste vabadusvõitluse
innustatud toetajat, meie asutajat
ja esimeest

Diplins.

William G. Lindström'i

mälestab leinas

EESTI VABADUSKAPITAL

Johannes Aavik'ut

mälestab leinas

VAMBOLA KLAUREN

Kui esineb surmajuhutum

Konsulteerige suurima usaldusega
matusebürood

Thure Söderquist
Begravnings &
Eldbegängelsebyrå

Mariatorget 1
116 48 STOCKHOLM
Tel. 44 80 07, 44 80 98

Erialad:

Eestikombelised
matusetalitused
Ööpäevane valvekord

Spordiringvaade

UUSI SPORDIKOOLE ROOTSIS

Võistlussport kipub üha enam sar-
nanema elukutsesele nii väljõppe, töö-
koorma kui ka teenistuse poolest.
Mis viimasesse puutub, armastavad
õhtulehed esle tösta hiigelsummasid,
mida tippsportlane võib lühikeste aja-
ga kokku ajada. Üks värskemaid näi-
teid on kiirusutamise maailmaeister
Hasse Börjes, kes tennis pistut
enam kui nelja minutiga 35.000 kroo-
ni. Seejuures ei tohi aga unustada,
et nende nelja minuti taga on tuhan-
deid töötunde, pealegi väga vaevali-
si.

Et Rootsi ei jääks liiga palju maha
USA-st ja Ida-Euroopa riikidest, on
ka siin püstitata hakatud sallima mõ-
tet, et tippsportlased peavad tohtima
pühendada oma erialale täie koormu-
sega. Sõjaväeteenistuses on viimasel
ajal antud suuremaid vabadusi ja on
koguni loodud mõned spordirügemen-
did.

Noortele talentidele on asutatud
spordigümnaasiume. Praegu taotleb
Haninge (Stockholmi külje all) luba
niisuguse kergejõustikukooli asutami-
seks. Varemalt on spordiinternaate
järgmistel aladel: jäähoki (Leksand),
kiirusutamine (Strömsund), suusata-
mine (Järpen), tennis/lauatennis
(Malmö) ja ujumine (Klippan).

PAGULUS-KVALITEET

Küllap on epiteet "pagulus" mõne-
ski seoses saanud halvustava tähen-

duse, nagu oleks tegemist teise sorti-
mendiga, mis väärrib mainimisai-
nult selle tõttu, et see on saavutatud
maapaos ja kitsmates oludes. Mis
aga puutub spordirekorditesse, ta-
haks peasegu väita vastupidist. Väl-
jaspool Eestimaa asuv rahvagrupp
on üllatavalt palju korda saatnud
spordiarenidel.

Kui vaatleme suuri spordialasid,
kus rekordid on möödavad senti-
meetrites ja sekundites, leiame, et
meie kergejõustiklastest on tervelt
seitse meest jõudnud olümpia-aladel
eesti tiptulemuseni, s.t. ületanud
kehtiva N. Eesti rekordi. Kangelas-
teks on Kivisaar, Leps, Lillakas,
Marks, Roost, T. Sepp ja Vaide Ja
Tõnu Sepa 20,5 200 m jooksupuust
1960 kehtib veel praegu eesti tiptu-
lemusena!

Ujumises on rekordimehi arvult
viis, nimelt Arusoo, Krull, Kääni,
Külalalu ja Troost. Ja nende poolt
püstitatud eesti tiptulemustest on
täni neli püsime jäänud: John Kū-
lasalu 200 m vabalt 1.58,6 (1973),
Toomas Arusoo 100 m liblikat 58,93
(1970), 200 m liblikat 2.08,97 (1970) ja
400 m kompleksis 5.01,2 (1968).

LAPLASTE MEISTRIVÕISTLUSED

Suurte rahvusvaheliste spordialade
kõrval leidub mituid niisuguseid,
mida harrastatakse vaid vähestes pai-
kades. Nii on näiteks suvitajad Got-
landil võinud jälgida võistlusi üsnagi
omapärasel aladel. Niiud loeme, et
laplased on omavahel võistelnud
Jokkmokis, kus muide asub laplaste
oma rahvaskool.

Meistrivõistlused peeti põhjapödra-
hooldamises, mis koosneb kolmest
alast, nimelt suusatamisest (7 km),
laskmisest ja lassoviskamisest. Võist-
lused kestsid kolm päeva ja osa võt-
ma oli kutsutud ka naabermaade lap-
lasi. (EPL/AR)

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: Eesti Majas, Wal-
lingatan 34 laupäeval, 31/3 kl. 18 vai-
mulik lauluõhtu.

STOCKHOLM

Jällegi vaimulik lauluõhtu!
Kuna eelmine vaimulik lauluõhtu
Eesti Nelipühi koguduse korraldusel
leidis soovi vastuvõttu Stockholmis
eestlaste hulgas, siis otsustati juba sam-
mal õhtul jaanuaris korraldada uus
lauluõhtu 31. märtsil.

Niisuguse eteme teretulemast Eesti
Majja, Wallingatan 34 laupäeval õhtu-
tul kl. 18.00 kus lauluga esinevad
koor, solistid ja kvartett Lauri noor-
red. Lühikõne: Allan Laur.

LUND

Ettekandekoosolek

Eesti Teadusliku Seltsi Rootsis,
Lüuna-Rootsi osakonna korraldusel
toimub reedel, 30. märtsil ettekande-
koosolek algusega kl. 19.30. Kõneleb
fil. kand. Evi Pärnoja-Swietlicka teemal
"Kromatograafilised meetodid
analüütilises keemias". Ettekanne
leiab aset Zooloogia Instituudi kuul-
desaalis, Helgonavägen 3, kolmas kor-
rus. Pärast ettekannet tavakohane
koosviibimine.

LUND

Eelteade

Eesti Teadusliku Seltsi Rootsis kor-
raldusel toimub 15. aprillil "Eesti aja-
loo sümposium", mis leiab aset
Grand Hoteli väikeses saalis alguse-
ga kl. 13. Täpne kava tehakse teata-
vaks hiljem.

● Ystadis sündis Meita ja Mikki
Marandile tütar.

Voldemar Randviir'i

mälestavad

JUHO JÄATMA
perekonnaga

EINO KLEMENT
perekonnaga

ANTS TEEBLA
perekonnaga

REIN KÄARIK

Meie sõber

Aleks Melistu

lahkus 2. märtsil 1973 Torontos

Leinavad

HARRIET ja EDUARD
TANK

EDUARD LEPISK
perekonnaga

HEINO KRABU
perekonnaga

Dannebroggi lipu all Vabadussõjas

Tallinna Vanaturukaal Vabadussõja ajal taanlaste pildistuses. Esiplaanil tööülesannet ootavad ekspressid.

Taani vabatahtlike juhi Richard Gustav Borgelini jutustus tema vaprast väeosa võitlustest Eesti Vabadussõjas kannab pealkirja "Dannebroggi lipu all". Kuigi ühikahetuhanda taanlaste soovis vabatahtlikult osa võtta Eesti kaitsesõjast Nõukogude Venemaale kallaletungi vastu, takistas tolleaegne Taani valitsus värbamist. Eesti rindele jõudis ainult kapten Borgelini kompanii paarisaia mehega. Taanlaste tulekul oli aga suur moraalne tähtsus. Eesti ei pidanud oma kaitsesõjast ükski, teda toetades Põhjala naabrid, soomlased, taanlased, rootslased.

Taanlased olid tublid lahingumehed. Kaitses rinnet Võru all, suurel ofensiivil Põhja-Läti vastamiseks, kus Eesti vägedel isegi tekkis kontakt Poola iseseisvuse eest võitlevate üksustega, lahingutes Pihkva taga Venemaal ja Ostrovi piiramisel täitsid nad edukalt oma lahingutähtsusi ja kandis ohvreid.

Borgelini jutustus on Vabadussõja-aegse Eesti kirjeldus, nähtud võrdmaailma silmaga ja sisaldab huvitavaid paeluvalde, sõjajärgset vürtsitatud huumori ja romantikaga.

Borgelin tuli Eestisse kaptenina ja kui tema üksuse sõjatekkond oli lõppenud, lahkus kolonel-leitnandina. Teda dekoreeriti Eesti Vabaduse Ristidega I liik 2. järk (sõjaliste teenete eest) ja II liik 3. järk (vahvuse eest). Ta tuli Eestisse tagasi, teenis Eesti sõjaväes, astus Eesti kodakondsusse ning haris eesti põldu oma autsumaal Maildas. Tema kirjeldused lahekülgedelt kiirgab palju armastust maa vastu, mille vabaduse eest Borgelin ja ta mehed olid võidelnud. Ta sõjamälestused ilmusid iseseisvas Eestis aastal 1934 kahes köites. Kommunistlik võim on teinud suuri pingutusi, et neid raamatuid jäagilult hävitada. Nüüd ilmuvad need vabas maailmas uustrükis ühisesse suurde raamatusse liidetuna.

Teosele on eessõna kirjutanud dr. phil. Vello Helk, Taani riigiarhiivi peaarhiivar. Tema kaasabil on võimalik olnud raamatut illustreerida ainulaadsete piltidega. Need andis kirjastuse käsutusse tookordne "Berling-ske Tidene" sõjakorrespondent Eestis Asbjörn Bech. Oma kaaslase Mõgelttoft-Jørgenseniga viibisid nad Vabadussõja ajal Eestis kümme kuud, kirjutades ja pildistades, kuni Tartu rahu oli jõusse astunud. Neid fotosid ajast rohkem kui pool sajandit tagasi ei ole eesti lugejad kunagi varem näinud.

Kol.ltn. R.G. Borgelin suri Taanis 8. detsembril 1966. Tema suur teos ilmub rikkalikult illustreeritud kirjastus Vällis-Eesti & EMP kirjastusel aprillis.

Stipendiumid

Noorele kunstnikule Hans Anderssonile Malmöst, kes praegu viibib Mehhikos ja õpib Mexico City ülikooli kunstiosakonnas, määrati rootsi riiklik kunstnikustipendium 12.000 krooni suuruses.

● Huddinges sündis Mari (n-na Kandre) ja Rolf Budile tütar.

Kodumaale saadetavate toetuste mahaarvamine maksustamisel ohustatud

Hiljuti avaldati Rootsi päevalehtedes teade, et rahaministri algatusel on otsustatud kustutada deklaratsioonil vabatahtlikud toetused isikutele, kes elavad välismaal. Põhjusena toodi ette, nagu sisaldaksid need põgenemist maksustusest (skatteflykt) ja et nende kontrollimine olevat raskepärane. Motivid paistavad olevat varjatud ettekäändeks. Samal ajal tehti aga siisamaal vabatahtlike toetuste kohta maksu-reduktsioon 60 prot. ulatuses. Kuid ei mingit kergendust välismaale saadetavate toetuste kohta.

See rahaministri korraldus sisaldab faktiliselt kodumaale saadetavate toetuste varjatud maksustamist. Kirjas peaministrile Olof Palmele protesteerib kodanikuna selliste kitsenduste vastu eesti jurist August Ots, paludes asja ümber otsustada.

August Otsa kiri peaministrile kodumaa-toetuste maksustamisküsimuses kõlab kokkuvõttes järgniselt:

Allakirjutanu, nagu tuhandeid teiseid kaasmaalased tuli Teise maailmasõja lõpul poliitilise põgenikuna sõbralikult Rootsi ja sai eksiili. Enamus põgenikest olid heas töövõimelises elueas, kes olid saanud oma kasvatuse ja hariduse vabal kodumaal, Eestis. Rootsi riik ja rahvas ei ole kulanud ühtegi õõri nende inimeste kasvatamiseks ja koolitamiseks. Küll aga on saanud kogu nende inimeste tööjõu ja kutseoskuse kasutamiseks. Mitmed tuhanded nendest on töötanud üle maa mitmesuguste vabrikute ja ettevõtete 27-28 aastat.

id osa nende inimeste ligematest omaksetest, kes on kannud siia pääsenute kasvatamist ja koolitamist, on jäänud olude sunnil kodumaale okupatsiooni ikestusse. Oleme pidevalt saanud neile toetusi peamiselt just kasvatamiseks ja koolitamise kulude tasuks, mis on ühtlasi olnud ka humanseks abistamiseks. Need toetused on valmistatud neile ülimat rahulust ja toonud kergendust eluraskustega võitlemisel.

Vene kommunistlik okupatsioonivõim on funktsioneerinud nende isiklike majapidamised, talud, majad ja isegi vallavara. Nõukogude vene poliitilises režiimis koheldatakse endi si omanikke ja nende perekonna liikmeid kui "kutakuid" s.o. "ralva kurmajaid", ka siis kui nad pole kunagi tarvitanud palgalist tööjõudu, hõnemata kellegi kurnamisest, mis on vaid ettekäändeks karistuse määramisel.

Paljude ligemad omaksed on küditatud vägivalladega Siberi vangilaagritesse, kus nad on hukkunud ebainimelikes tingimustes nälja, külma, alatoitluse ning tagajärjel raskest tšestunduse. Need kes on elanud kuidagi üle või pääsenud GPU hävitamisest, neid nuheldatakse nüüdki veel kõige väiksema pensiooniga 12 rubla kuus, mis vastab ca 60 rootsi kroonile ega jatku isegi igapäevase leiva nuretse-

miseks Sovjeti kõrgete toiduainete hindade juures, et kõnelemata muust vajadusest.

Ülal toodud asjaoludega peaks olema tõendatud, et näitaks meie kaasmaalaste poolt Eestisse saadetavate toetused ei sisalda mingisugust põgenemist maksustusest vaid on puhtal kujul kui tasu kasvatuse ja koolituse eest kodumaale jäänud ligematele omakatele, kuid ka ühtlasi humanseks abistamiseks.

Nõukogude okupatsioonivõim trahvib neid toetusi ebanormaalselt kõrgete tollimaksuga, mis on sageli 25-75 prot. sisseostu väärtusest.

Olgu tähendatud et sellist humansest toetust jagab Rootsi riik ise miljonites kroonides täiesti võrreliste rahvastele üle maailma, ilma et sellest oleks märgatavat kasu või et see oleks alati motiveeritud. Sellepärast jääb arusaamatuks miks vabatahtlike toetuste kustutamine on sihitult just naturaliseeritud kodanike ebasoodustamiseks, kes abistavad oma ligemaid sugulasi okupatsiooni viletsuses, kuna selle vastu sisemaa toetu-

sema rahva vahel on soodustatud 60 prots. maksu-reduktsiooniga.

Seoses sellega ei saa jätta märkimata analoogilist sidet hiljuti Moskvas kehtestatud juutide hariduse maksustamist emigreerimisel Israeli, millise maksustamise on mõistnud hukka kogu vaba maailma avalikkus, nende hulgas ka Rootsi. Ei tahaks siiski uskuda, et see oleks olnud eeskujuks vabatahtlike toetuste kustutamiseks välismaal elavatele sugulastele.

Värste ajaline lähedus, ja kuna maksustamise objekt on mõelmit juutide üheks ja sama — kasvatuse ja hariduse maksumine, millised asjaolud vihjavad nende kaussaalse sidemele, Keegi ei snada toetusi ei Inglismaale, Saaksamaale ega USA-sse. Vaid ainult kommunistlikesse diktatuurriikidesse, kus häda, viletus ja vaesus on kõige suurem.

Sellest tulenevalt näevad naturaliseeritud kodanikud välismaale saadetavate toetuste kustutamises nende perekondlike suhete peidetud maksustamist. Toetuste pealt võimalik riigimaksu koostus on suhtelisel mikrokoopiline osa sellest, mida Rootsi riik ja rahvas ise kullatavad oma kodanike kasvatamiseks ja koolitamiseks.

Lõpuks ka välismaale saadetavate toetuste kontrollimise raskused paistavad olevat oluliselt ettekäändeks, sest nende kohta esitatud tolliametlike deklaratsioon, mis ei võiks olla kättesaamatu maksumetrikele. Ajalohete teatel ei ole riigikassa koostuse toetustest kuigi suur. Kui toetuse kustutamisel on tõesti eiskohal riigikassa fiskaalne huvi, siis saaks riigikassa palju efektiivsemat tagajärki korteriarhiva kustutamiseks jõukatele perekondadele ja sotsiaalse abi kontrollimiseks, mida jagatakse ajalohete teatel ametnike poolt kergekäeliselt ilma et kontrollitakse faktilist abivajadust.

Kuna välismaale saadetavate toetuste kustutamine tabab kõige vaesumalt just poliitilisi põgenikke ja nende ligemaid sugulasi välismaal, võib see kahjustada Rootsi head humansest nime ja tekitada võrastust vabas maailmas.

Neil asjaoludeid paljude kaasmaalaste poliitiliste põgenike ülesandel palun asja ümberotsustamist ja endise olukorra sõlmitamist toetuste saamiseks välismaal asuvatele ligematele sugulastele, eriti aga just Nõukogude Liidu poolt okupeeritud maadele. Sest Nõukogude Liidu okupatsioon on brutalsamaid okupeeritud rahvastele, kellel ei ole nimetamisväärsed inimlikke põhiõigusi ega vabadusi.

Kossögin 2.aprillil Rootsi

Rootsi välisministreerumi teatel külastab N. Liidu ministrite nõukogu esimees Aleksei Kossögin Rootsit 2.-6. aprillini.

Programm on tavakohased läbirääkimised Rootsi välisnõukogu, pidulikud eined m.h. kuningaga ja linnavalitsuse juures jne. Kossögin külastab ka Göteborgi, kus on ette nähtud paadisõit skäärisesse ning kalastus.

● Stockholm-Hägerstenis tähistas oma 85. a. sünnipäeva Natalia Klaasner.

Mai Männik üliõpilaste EUR esimees

Mai Männik

Eesti üliõpilaskond Rootsis (EUR) pidas oma esindajatekogu koosoleku 17. veebruaril toimunud Soome-reisil laeva pardal. Uueks esimeheks valiti Mai Männik Stockholmist.

Abiesimehed on (praegused üliõpilaskonnade ja Stockholmis Osakonna esimehed) Reet Mägi-Estra (Stockholm), Jüri Romot (Uppsala), Ivar Lill (Lund), Maret Kindel (Göteborg), konna sekretäriks valiti Mart Maandi (Stockholm) ja laekuriiks Andres Niitepõld (Göteborg).

EUR on katusorganisatsiooniks siinsetele eesti üliõpilaskonnadele ja Stockholmis Eesti Osakonnale. Senise tava kohaselt on EUR kutsunud kokku eesti üliõpilasi üle kogu Rootsi paaril korral aastas ühiste küsimuste arutamiseks, suvapäevadel ning uue aasta vastuvõtuks.

EUR-i uus address on: EUR c/o M Männik, Bondegatan 28, 116 33 Stockholm. Tel. 08-44 11 56.

USA-noored õpivad eesti keelt

NEW YORK (VE) — Fields Memorial koolis, Connecticuti esariglas õpivad 6. klassi õpilased hispaania ja prantsuse keele kõrval ka eesti keelt.

Nende eesti keele õpetajaks on selles koolis ajaloo ja inglise keele õpetajana töötav Väike Lugus.

Eesti keele klassi õpilastel on peale keele õppimise veel võimalus tundma õppida eesti ajalugu, geograafiat ja kultuuri.

Nende linnakantsuks on Kaerajaan, mida tantisatakse õpilaste laulu saate ja nende linnakantsuks "Heilise, heilise asakell", linnakantsuks hapuleib ja verivorstid. Leiva küpsas part. Randvee ning verivorstid osteti New Yorgi Eesti Majast.

Õpilased on innukalt tegevuses heililindi valmistamisega oma keele- ja lauluoskuste demonstreerimiseks.

ILMUMAS Kolonelleitnant Richard G. Borgelin DANNEBORGII LIPU ALL

Taani vabatahtlikud Eesti Vabadussõjas
Suures formaadis, ainulaadsete piltidega. Eessõna kirjutanud dr.phil. Vello Helk.
Ettetellimise hind kr. 48:25

VÄLIS-EESTI

Box 2171, 108 14 Stockholm, tel. 08/84 09 55, pgiro nr 50 27 55 - 2.